

3. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДІАЛ України). Ф. 358. Оп. 1. Спр. 121. 61 арк.
4. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВОВУ України). Ф. 4465. Оп. 1. Спр. 23. 71 арк.
5. ЦДІАЛ України. Ф. 353. Оп. 1. Спр. 1. 146 арк.
6. ЦДАВОВУ України Ф. 4465. Оп. 1. Спр. 22. 57 арк.
7. ЦДАВОВУ України. Ф. 4465. Оп. 1. Спр. 25. 81 арк.
8. Ріпецький С. Українське Січове Стрілецтво. Визвольна ідея і збройний чин. Нью-Йорк: Червона калина, 1956. 360 с.
9. ЦДІАЛ України. Ф. 360. Оп. 1. Спр. 49. 80 арк.
10. ЦДІАЛ України. Ф. 360. Оп. 1. Спр. 52. 6 арк.
11. ЦДІАЛ України. Ф. 353. Оп. 1. Спр. 7. 23 арк.
12. Історія українського війська (від найдавніших часів до 20-х рр. ХХ ст.)/[Крип'якевич І., Гнатевич Б., Стефанів З. та ін.]; упорядкув. Б. З. Якимович. [4-те вид., змін. і доп.] Львів: Світ, 1992. 712 с.
13. Гірняк Н. Львів у воєнних роках 1914–1918 // Наш Львів: Ювілейний збірник 1252–1952. Нью-Йорк, 1953. С. 137–144.
14. ЦДІАЛ України. Ф. 360. Оп. 1. Спр. 14. 58 арк.
15. Гуцуляк М. Перший Листопад 1918 року на Західних Землях України: спогади. Нью-Йорк, 1973. 407 с.
16. Переговори й арештування // Вперед. Робітнича газета орган української соціал-демократичної партії. 14 грудня 1918. Ч. 13. С. 1.
17. ЦДІАЛ України. Ф. 360. Оп. 1. Спр. 13. 61 арк.
18. ЦДІАЛ України. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 2239. 92 арк.

Віра МЕЛЬНИК

*кандидатка історичних наук, доцентка кафедри українознавства
Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького*

ДІЯЛЬНІСТЬ ЯРОСЛАВА ОКУНЕВСЬКОГО ПІД ЧАС ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Ярослав Окуневський – видатний військовий лікар, громадський діяч, меценат та прихильник української незалежності, залишився яскравий слід в історії як своїми професійними досягненнями, так і патріотичною діяльністю. Упродовж Першої світової війни він обіймав високу посаду в медичній службі військово-морського флоту Австро-Угорщини, був нагороджений орденами низки держав, зокрема Австро-Угорщини, Німеччини, Іспанії та Китаю, і став генерал-майором морської медичної служби. Водночас Я. Окуневський активно підтримував розвиток української національної ідентичності: сприяв формуванню Легіону Українських Січових Стрільців, надавав фінансову допомогу Союзу Визволення України, брав участь у діяльності.

«Австро-польські військові повісили в часи війни з мадярськими офіцерами більше 20 тис. селян (гуцулів, бойків, лемків) у горах Карпатах, засуджуючи їх нібито через москвофільство. Рота мадярських гусарів посікла умовно кілька десятків людей, ведених до Перемишля з якогось ближнього села під виглядом зради державної, про яку людям й не снилося, російські війська, поки їм велося добре і гнали перед собою австрійську ландверу, обходилися з нашими людьми, як з інтелігенцією, а з селянами – лагідно і прихильно» [1, с. 122]. Такими словами згадував брат Ярослава, Теофіл Окуневський початок війни у рідній Городенці, що на Івано-Франківщині.

Перша світова війна застала Я. Окуневського у Головному штабі флоту у Відні. До цього часу він був удостоєний численних орденів від таких держав, як Австро-Угорщина, Німеччина, Іспанія та Китай. З 1 листопада 1914 року, на початку Першої світової війни, він отримав звання генерал-майора морської медичної служби. Працюючи у військово-морських силах Австро-Угорщини, Я. Окуневський обіймав посади начальника та головного лікаря Головної медичної служби, а також увійшов до штабу флоту на посаді адмірала [2, с. 56].

Виявив Я. Окуневський особливу прихильність до ідеї створення Легіону Українських Січових Стрільців, щедро підтримуючи його фінансово та надаючи значні суми з власних коштів для забезпечення потреб легіону. Він заснував Українську санітарну місію у Відні, де згодом очолив її, ставши членом Союзу Визволення України – організацію, яка прагнула досягти незалежності й соборності України. Разом із братами він брав активну участь у діяльності товариства «Просвіта», видавав книги, розповсюджував літературу та відкривав читальні. Особливо велику фінансову допомогу надав йому Іван Білінський – уродженець Тернопільщини, який став у Єгипті придворним фармацевтом і лікарем, володів великим багатством [4, с. 8]. Проте інфляція воєнного часу привела до знецінення грошей і великих втрат, що пізніше дуже пригнічувало Я. Окуневського.

Адмірал Я. Окуневський, як один з представників Української Парламентарної Репрезентації, опівночі з 1 на 2 березня 1918 р. у Відні, разом з представниками Союзу визволення України та почесною чотою Українських Січових Стрільців під проводом Дмитра Катамая та генерала Захара Павлюка, зустрічає колишніх полонених козаків з Йозефштадту [3, с.74]. Офіцерів-українців передислоковували до м. Володимира-Волинського з метою подальшої організації та поповнення особовим складом. З табору Фрайштадт на Україну від'їхало 900 козаків і 5 старшин [6, с. 22]. Він виступив з привітанням та побажав козакам успіхів у боротьбі з віковичним ворогом України, запевнив, що галицькі українці кожної хвилини допоможуть своїм братам, чим тільки зможуть.

У 1918 р., після проголошення ЗУНР, Я. Окуневський – очільник Державної медичної місії ЗУНР у Відні. Після цього він повернувся до Галичини, де служив у санітарній сфері для Державного Секретаріату ЗУНР, проживаючи в Городенці з братом. Коли Морське відомство УНР розпочало формування полків морської піхоти, зокрема Гуцульського полку, виникли труднощі з медичним забезпеченням. Я. Окуневський, як колишній головний лікар австро-угорського флоту, використав свої контакти у Відні для організації доставки медикаментів та іншої майни на потреби армії УНР [2, с. 12]. Він надав допомогу військово-морському аташе УНР у Відні, сприяючи відправленню на фронт вихідців із Західної України.

Для залучення нових сил міністра морської оборони контр-адмірал Михайло Білінський разом з іншими офіцерами вирушили на рейд через західноукраїнські міста, де організували поповнення особового складу та забезпечення необхідним порядком. Полк, що розташувався у Бродах, після підготовки та навчання мав вирушити на Київському фронті, однак складна військова ситуація на Західній Україні перешкодила цим планам[8]. Коли Морське відомство УНР стало формувати полки морської піхоти, виникли проблеми з їхнім медичним забезпеченням. Як колишній головний лікар Австро-Угорського флоту, керівник медичної місії ЗУНР у Відні адмірал Я. Окуневський зробив значний внесок у забезпечення військ УНР. Використавши свої зв'язки у Відні, він у 1919 р. організував доставку медикаментів і військово-медичного майна на потреби Армії УНР, для забезпечення військ генерала М. ОмеляновичаПавленка, в тому числі і Дивізії морської піхоти. Він також надав значну допомогу військово-морському аташе УНР у Відні капітанові 2-го рангу Дашкевичу-Горбацькому в організації відправки з Адріатичних портів флоту Австро-Угорщини вихідців із Західної України для комплектування ними морської піхоти УНР, зокрема для підготовки в Коломиї 1-го Гуцульського полку морської піхоти. Тоді для організації набору особового складу Морський міністр контрадмірал Михайло Білінський разом з офіцерами своєю відомства капітаном 1-го рангу Миколою Злобіним та капітан-лейтенантом Святославом Шрамченком здійснили подорож зі Станіслава (нинішнього Івано-Франківська), через Коломию, Заболотів, Косів у Жаб'є

(тепер Верховина), під час якої організували поповнення полку людьми, припасами та матеріальними засобами. Полк, після переведення до Бродів, отримав озброєння і технічне оснащення, та пройшовши курс навчання і бойового вишколу, готувався для відправи на фронт під Київ. Але ускладнення військової ситуації в Західній Україні унеможливило реалізувати ці плани [7, с. 34]. Я. Окуневський переїхав до Городенки, де не перестає займатися активною громадською діяльністю. Листується з визначними громадськими діячами, а також з редакторами популярних на той час газет. Упродовж 1919–1922 рр. Був головнокомандувачем у санітарних справах Державного Секретаріату ЗУНР. Я. Окуневський брав активну участь у військових діях Першої світової війни та показав себе, як справжній син українського народу, докладаючи усіх зусиль для отримання самостійності своєї Батьківщини. Події Першої світової війни тільки піднесли у ньому, як і в багатьох інших співгромадян, патріотичний дух.

Список використаних джерел

1. Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 383. Оп. 1. Спр. 4. Арк. 1–5.
2. Баран Є.М. Ярослав Окуневський – відомий незнайомець ... // Сучасність. 2010. № 2. С. 154–160.
3. Блонський Р. Видатний український військовий лікар // Край. Городенка. 19 грудня 2008; Кирилас Л. «Вірібус Унітіс» // Край. Городенка. 3 січня 2009.
4. Ганідкевич Я. Ярослав Окуневський – військовий лікар, адмірал Австро-Угорського флоту, мандрівник, публіцист, меценат. URL: <http://ntsh.org/node/113>
5. Кирилас Л. Корабель Окуневського // Край. Городенка. 3 січня 2009. URL: http://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Kaiser_Franz_Joseph_I
6. Лозинський М. Галичина в рр. 1918–1920 / Вид-ня Українського соціологічного інституту. Серія «Українська революція. Розвідки і матеріали». Кн. п'ята. Відень, 1922. С. 39.
7. Шевелева М. Український інтерес, Ярослав Окуневський. URL: http://uain.press_2020
8. Military Ukraine. Воєнно-історичний форум. Український слід у К.у.К. Kriegsmarine: URL: <http://forum.milua.org/viewtopic.php?t=6399>

Андрій СОВА

доктор історичних наук, професор, старший дослідник, доцент кафедри олімпійської освіти Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, старший науковий співробітник відділу новітньої історії Інституту українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України

НАЦІЄТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО В РОКИ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ

Іван Боберський (1873–1947 рр.) – український націєтворець: державний, військово-політичний і громадський діяч, педагог, організатор, основоположник українського тіловиховання, спортсмен, філолог, журналіст, редактор, видавець, перекладач, архівіст, фотограф, меценат. У роки Великої війни він, як чимало свідомих українських діячів того часу, з головою поринув у вир національно-визвольної боротьби українського народу. 1 серпня 1914 р. разом з іншими відомими українськими громадськими та політичними діячами Костем Левицьким, Михайлом Павликом, Миколою Ганкевичем, Степаном Бараном, Миколою Балицьким, Іваном Кивелюком, Миколою Лагодинським, Михайлом Лозинським, Теофілем Меленем, Володимиром Темницьким, Кирилом Трильовським, Володимиром Старосольським, Льонгином Цегельським став співорганізатором Головної Української Ради (далі – ГУР) – неофіційного уряду українців Австро-Угорщини у Львові [37, арк. 1]. На першому засіданні цього органу, Іван Боберський запропонував назвати його Провідною Українською Радою, однак після обговорення схвалено назву, запропоновану, Костем Левицьким тобто Головна Українська Рада [37, арк. 3]. До повноважень цієї